בסוד שיח

"לבנינו תלמידינו העומדים לבנות ביתם"

כללים לחתונה שפירסם הרה"ג שלמה אבינר שליט"א, בגיליון האחרון של ב'אהבה ובאמונה" (בהוצאת "מכון מאיר"), מעסיק מזה חודשים רבים את ראשי הישיבות והר"מים ברוב ישיבות ההסדר והישיבות הגבוהות.

משום שמספר רבנים מצעירי הצאן נכבעים בקלות לכל שאלות-לב ולהמצאות של זוגות צעירים דתיים בדבר אופיה של החופה, וגם בשל ההתפרקות מהסיבה ההלכתי, ברבים מחתונות הצינות הדתית, פירסם הרב אבינר את הכללים הללו לחתונה המיועדים לקהל הדתי הרחב, ואילו בישיבות – נושא אופיין הדחוני של החתונות, נדון בשיח מתמשך בין ראשי הישיבות לתלמידים.

ובכן, לדוגמא, כתב הרב דניאל מילר שליט"א מראשי ישיבת ההסדר-גבהה באילת, "אילת השחר", לתלמידיו משנה ברורה לחתונתו, כדי לעצור את הסחף, שבחלקו נובע מאי ידיעת ההלכה והבדת מנהגי ישראל השורשיים.

ומכיוון שהסוגיה הזאת מרוכזת בעולם החתונה הציוני, בעיקר בגלל חידושי רבני "צהר", אני מביא כאן את המכתב לתלמידים של הרב מילר והדברים מדברים בעד עצמם.

"לעיתים, רצון לצמיחה ולגדולה רוחנית עלול להצטמצם בניסיונות לחדשנות ושבירת מוסכמות שנקבעו – מתוך בירורים ולימה בעומקה של הלכה – במסורת הדורות. (בפרט במה שנוגע לשינויים במנהגים שחלקם נקבעו להלכה, ואין כאן מקום לפרטם). התעלות הרגעית שבדבר (במידה וקיימת) תעלת כזו) בטלה בשישים מול הנזק המצטבר הנגרם מהפיכת כל שינוי לאידיאל רוחני, תחת מעטה ראצטלא דק דחסה. ולא נאריך בזה יותר, כי דברים אלו הולכים ומתבררים והם מאושיות בית מדרשנו.

בשעת הקמת בית, שעה של אחיזה בנצח, של בנין החיים, שעה של פגישה עם עבר ועתיד, עלולה תופעה כזו להתפרץ ביתר שאת, עד כדי הפיכת שעת רצון זו לשעת ריגושים והוויות.

מתוך ניסיון מתמשך, לפנינו כמה כללי יסוד המחייבים את בניינו-תלמידינו עם בניית ביתם לאורך ימים טובים. סביר להניח שרשימה זו תעודכן אחת לכמה זמן, כי חדשים לבקרים צצים מנהגים שונים ומשונים ורעיונות מקוריים, ויש צורך לנסח באופן בהיר את הנכונות.

נקודת המוצא – הדינים והמנהגים גובשו במהלך הדורות ע"י ענקי הדורות ועמודי ההלכה והאמונה. הבא לשנות – ידו על התחתונה.

כללי יסוד (לפי סדר כרונולוגי):

א. את החתן ילוו – אביו ואבי הכלה, ואת הכלה – אימה ואם החתן (אלא אם כן ישנו מנהג אבות שונה).

ב. ירידות הכלה יכולות ללוותה לחופה אך לא בשירה וריקודים.

ג. הכתובה, כתובה בארמית ותיקא בארמית ולא בתרגום עברי.

ד. אף שלא נהגו האשכנזים להתעסק בטלית, אם בכל זאת החתן מעוניין בכך (ומן הסתם, נימוקיו עמו) ראשי לעשות כן, אף שאין הדבר מוסלץ. ברם, יתעסק לבד ולא עם הכלה. מנהג חמוה שהמוסיפו – גורע. כמובן שלספרדים, תהא הטלית "חופה", כמנהגם וברכם.

ה. בעת אמירת הברכות תחת לחופה, התזמורת לא תנגן במקביל. במ"כ, עד כמה שאפשר רצוי להסמיך ברכה לחבירתה ולהשאיר את השירות והניגונים לזמן הריקודים ולא בין גברא לגברא.

ו. החתן והכלה שהולכים שלובי יד מהחופה לחדר הייחוד יש להם על מה לסמוך. אולם, לאחר היציאה מחדר הייחוד אין להחצין ולהפגין רגשות חיבה שבעיניים לעיני הציבור. ועל כן, חובה להימנע מנתינת ידיים בפרהסיא.

ז. הכלה תשאיר את ההינומה על ראשה למשך זמן השמחה באופן שחלק ניכר של שערה יהא מכוסה כדין תורה. היינו – החלק הניכר של שערותיה. למנהגנו, חובת כיסוי ראש מלא, נוהגת ממחרת החופה. (יש המעידיפות להקדים זאת כבר לאחר החופה, אך צריך להיזהר מלהוציא לעז על אמותינו). לאחר מכן, אין צריך לשוב ולהזכיר את חומרת הנוצאת השיער מעבר למותר, כמבואר במשנה ברורה סימן ע"ה. גם הסומכות על המקלים, הרי שאין להתיר יותר משטח של טפח שאינו מכוסה, וקל למדוד שטח קטן זה. תמונה הנוהג החדש של שיעור היוצא מאותרי ראש האשה.

ח. מחיצה (אמיתית ולא למדנית) בין מעגלי הרוקדים והרוקדות – תנאי הכרחי להשתתפות בריקודים.

ט. המעוניינים בקיום "ייקור משפחתי" מוזמנים לעשות כן בביתם ולא "לעיני כל ישראל" (ואגב מה כלול במשפחה. כל פסולי עדות?)

י. אין להרים את הכלה על כסאה (וקל וחומר בכל אופן אחר) בעת הריקודים.

תפקיד התזמורת – לעזור לקהל לרקוד ולשמח שמחת מצוה. ולא ליצור אקסטזה הדומה לסוג של ריקודים שמקורן לא יוסבר אצלנו. יש לדאוג להביא תזמורת המתאימה לאופי השמחה הנהוגה אצלנו. (יש המלילים לעבור מראש על הרפרטואר. ולתאמו).

יא. אין ענייננו לקבוע רף מקסימלי של הוצאות לחתונה כי חוקה על הדורים שגם הם עושים מאמצים לצמצם הוצאות ולנהוג בצניעות כבדיש. אולם, צריך שיהיה ברור כי חברי החתן וחברות הכלה מגיעים לחתונה לשמחת מצוה ושמחים להשתתפק במה שנקרא "מנות משמחים" ואף למטה מכן. (הדבר נכון. לפי מדגם מסוים שנערך גם בישיבתנו הקטנה, שבדרך כלל זמן הנסיעה הלוך ושוב ארוך יותר מזמן החתונה). חשוב לשתות הרבה ולאכול מספיק אך אין צורך למלא מצברים מחתונה לחתונה על חשבון הדורים.

יב. באם הישיבה בחתונה אינה נפרדת, יש לראות למקם ישיבה מתאים לבחורים.

"עיר חופשית" – יק

אחרי חמש שנים של חיים משותפים, דתיים וחילוניים, למדו תושבי העיר החדשה מרדעין, (הכוללת היום את מכלים ורעות), הדדות לתרומתו הלא מבוטלת של הרב המקומי, הרב דוד לאו שליט"א, כי סיסמאות הדמיסטות האנטי-דתיות משוללות שורש. וכך נמחקה מפסת מרדעין רשימת "עיר חופשית" (3 נציגים במועצה) בבחירות האחרונה לעיריית מרדעין. רשימה זו זכתה הפעם בכ-400 קולות ואילו רשימת שינוי זכתה במגרש אחד פלבד, בעוד בבחירות לכנסת השיגה כ-25% מכלל הקולות במרדעין. משה ספקר שוב נבחר בסיבוב השני לראשות העיר בקולות הציבור הדתי. אמנון מרחב ראש-העיר הקודם שנשאן על קואליציית "עיר חופשית" – כשל.

ולמרות הכל, בקרנציה האחרונה, נוספו מקומות תפילה, והיום במודיעין 26 "מניינים" פעילים. שיעור בדף היומי ושיעור בתנ"ך לחילוניים מפי הרב לאו. יש לקוות כי המחדרות לדשויות המקומיות מבשרות את ראשית התעשתות הציבור מהסחרור הבלה והנקודה של "שינוי".

"הוא יהיה גדול הדור"

מחבר "שומר אמונים" כותב במבוא לספרו: "רבנו הבעש"ט הקדוש ז"ל אמר קודם הסתלקותו, שקודם ביאתו לעולם כבר לבשה התורה שק, ואם לא היה בא לעולם היתה מתלבשת בשקה לגמרי והוא הוציא אותה משקה, ואם לא היה בא לעולם, אז כבר היו החיצונים ממשמשים כל העולם כולו באפיקורסות ומינות מאז ומקדם, ויחס ה' על עמו ושלח לנו אור שבעת הימים להאיר כל העולם כולו באור קדושתו, תורתו ועבודתו".

ברוח דברים אלה של בעל "שומר אמונים" על הבעש"ט, התבטאה בשבוע שעבר אישיות תורנית מהחשובות בציבור "המתנגדים" על מרן בעל החזון איש, רבי אברהם ישעיה קרליץ זיכרו יגן עלינו, שבימים אלה מלאו 50 שנה להסתלקותו. ואין איזכורו של הבעש"ט מקרי. הגרש"ז אוירבך זצ"ל, למשל, ריבר על החזון איש כעל אחד מקמאי. "הוא הסתכל עליו כמו על מלאך ממש" – אמר לי מקורבו של הגאון ר' שלמה זלמן אוירבך. (ובקשר לכך סיפר לי סיפור שכנראה סרם פורסם, על יחסי הגרש"ז אוירבך ומרן החזון-איש: "הגרש"ז אוירבך היה מיצר שנים רבות על מאורע שאירע בינו-לבין החזון איש. השניים הדמנו לחתונה והחזון-איש ביקש מהגרש"ז אוירבך לשאת נאום. האורחים הסביר בעירנות רבה כי קשה לו להיעזר לבקשה. הוזון-איש חזר והפציר בו שוב ושוב, ואז קם הגרש"ז אוירבך ממקומו כדי לרצות את החזון-איש, בירך את בני הזוג ומשפחתם בברכה בת כמה מלים והתיישב. ועל המלים הקצרות הללו סדר-בר באותה תחונה, אמר הגרש"ז אוירבך שהוא מיצר עליהן. "היה עלי להמשיך ולהתעקש, לשבת ולא לדבר כלל. בנוכחותו של החזון-איש לא סדברים.")

המצויים היטב בהסטוריה של הציבור ה"ליטאי" בארץ-ישראל יאמרים, כי מרן החזון-איש בא לכאן בדיוק בעיתוי שהיה בתחינת הצלה רוחנית לציבור הזה. "האריאל הציוני סחב אחריו הרבה יותר ממה שמסברים סופרי העתים. היתה עניות גדר לה שהוציאה רבים מעולם התורה ואף מעבר לזה. המתחרות וצה"ל סיקרנו מספר גדול של חרדים "ליטאים", וישנו מכתב של ה"אמרי אמת" מגור זי"ע בו נאמר. כי "רוב ירושלים עם הרב קוק". מול כל הסחף הזה מהחיבט החרדי עמד החזון-איש. הוא זה שיצר את הריפוז והצורה הנוכחיים של היהרות החרדית והליטאית. הוא זה שנתן את האומץ ל"יהרות החרדית לצעוד על המדינה". אין הכוונה לעבור על תוקה, אלא שלא להתבטל בפני המדינה". הוא היה מעורב בעשייה תורנית עצומה בלי ניה ובפני מנהיגיה. הוא היה מעורב בעשיה תורנית עצומה בלי שהשאיר סביעת אצבעות. הכל בענווה, ללא שרירה והרחק מפרסום.

ועם כותבי כל זאת, רבים היו מ"המזרחי" שראו בו כתובת לכל עניין ודבר. מהבולטים שבהם ראש ישיבת "נתיב מאיר", הרב אריה בינה זצ"ל. היה זה רבי חיים עזוד גרוסוסקי זי"ע שאמר להרב בינה (בווילנא) "לך לבית הכנסת ושם תמצא יהודי בשם ר' אברהם ישעיה. הוא יהיה גדול הדור ותזכור שאמרתי לך את זה היום".

כאשר נולד בנו, הרב אהרון בינה (המוכר לכולנו בעשייתו הרבה בעולם התורה והחסד. עד לאחרונה "הובולוק" של ישיבת הכותל) הוא סבל קשות ברדכי הנשימה והרופאים כמעט והתייאשו מסיכוייו להאריך ימים ר"ל. הלך הרב אריה בינה לחזון איש וסיפר לו על חוות הדעת הרפואיות. "אל תראג" – הרגיע איש וסיפר לו על חוות הדעת הרפואיות. "אל תראג" – הרגיע אותו החזון איש – "יש לו עוד הרבה שנים לחיות".

רבים מאתנו מכירים את "סולי המסונה על מגהרות הכותל המערבי. הוא של חמיו (דיודיד כץ), ר' אלימלך (מקס) שרייבר ז"ל, נילווה אל "הרב מפוניבז" זי"ע לביקור אצל החזון איש. בשיחה עלתה השאלה לאילו מן התחומים יש לתרום כסף. אמר החזון איש למקס שרייבר: כשבני-ישראל יצאו ממצרים הם נצטוו לקשור את הכבש למיטה. מדוע דווקא למיטה? כך נרמז להם שגאולת-ישראל תלויה בסדרת המשפחה. החזון איש הציע לו להתמסר לבניית מקוואות. ואכן, אותו מקס שרייבר בנה 320(!) מקוואות במקומות שונים בעולם.

עצוותנותו של מרן החזון-איש לא תתאר במלים והסיפור המובא כאן שלא פורסם עד כה, הוא רק דוגמא אחת מני רבות להמחשת מידה זו של "מאר הדור".

דאב"ד ורבה של זכרון מאיר, ב"ב, הגר"ש וואזנר שליט"א, נערך לקראת הניכוס אחד מבניו למצוות. הוא שלח בן אחר שלו אל החזון-איש, כדי שישאיל ספסל לאירוע המתוכנן. "האם נוכל להשאיל ספסל" – שאל הבן את החזון איש ונענה בחיוב. "אין שום בעייה אבל הספסל כבד ולא תוכל לשאת אותו לבדך. החזון איש קם ממקומו ויחד עם הבן של הרב וואזנר סחב את הספסל. בהגיעם קרוב לביתו של הרב וואזנר, הניח החזון איש את הספסל והסביר לבן כי הוא עושה זאת "כדי שהאבא לא יבחין שסחבתי את הספסל ושמא ייעלב".

רבים נושעו מברכותיו ותפילותיו ובספר "מאר הדור" מסופר כיצד הינקה מנתה בעל שם עולמי, פרופסור הרדן אשכנזי לע"ש שות ניתוח מוח מורכב ביותר לאחד מבאי-ביתו.

מחצרות אדמו"רים וחסידים

עורכת המוסף: נעמי גולן